

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Інститут людини

Кафедра спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

«ПОГОДЖЕНО»

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

_____ (Ю.Б. Жильцов)
_____ прізвище

« _____ 20 18р.

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Вченою радою Інституту людини

Протокол № 8 від «25» квітня 2018 р.

Учений секретар

_____ Т.П. Спіріна

ПРОГРАМА

КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

З ДОДАТКОВОЇ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ

«СПЕЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ»

галузь знань: 01 Освіта

спеціальність 016 Спеціальна освіта
(шифр і назва напрямку підготовки)

освітня програма 016.00.01 Логопедія
(назва освітньої програми)

спеціалізація спеціальна психологія
(назва спеціалізації)

освітній рівень: другий (магістерський)

Схвалено на засіданні
кафедри спеціальної психології,
корекційної та інклюзивної освіти
Протокол № 5 від 25 квітня 2018 р.
Зав. кафедрою _____ О.В. Мартинчук

2017 – 2018 навчальний рік

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Сучасна підготовка фахівців за спеціальністю 016 Спеціальна освіта, освітньою програмою 016.00.01 зі спеціалізацією «Спеціальна психологія» ґрунтується на інтеграції навчальних програм, які спрямовані на забезпечення високої ефективності майбутньої професійної діяльності в закладах освіти та реабілітації.

Програма комплексного кваліфікаційного екзамену з додаткової спеціалізації передбачає дотримання співвідношення теоретичного компоненту, що проявляється у визначенні рівня сформованості ґрунтовних знань та уявлень у галузі спеціальної психології, патопсихології, дитячої практичної психології та організації психологічної служби України для супроводу навчально-виховного процесу в спеціальних навчальних закладах.

Отримання другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 016 Спеціальна освіта, освітньою програмою 016.00.01 зі спеціалізацією «Спеціальна психологія» базується на визначенні рівня підготовки випускників із блоку вибіркових дисциплін додаткової спеціалізації циклу професійно-практичної підготовки відповідного навчального плану.

Чинним навчальним планом передбачена така форма держаної атестації:

Спеціальність, освітній рівень	Форма держаної атестації
Спеціальність 016 Спеціальна освіта, освітня програма 016.00.01 зі спеціалізацією «Спеціальна психологія» Другий (магістерський) рівень	Комплексний кваліфікаційний екзамен з додаткової спеціалізації

Питання до комплексного кваліфікаційного екзамену з додаткової спеціалізації відповідають змісту робочих навчальних програм дисциплін, які виносяться на державну атестацію.

На комплексний кваліфікаційний екзамен з додаткової спеціалізації виносяться зміст наступних навчальних дисциплін:

- організація психологічної служби в Україні;
- спецсемінар «Фахова психологія»;
- дитяча практична психологія;
- патопсихологія.

Випускники спеціальності 016 Спеціальна освіта, освітньої програми 016.00.01 зі спеціалізацією «Спеціальна психологія» повинні мати теоретичні знання та практичні навички з вибіркових дисциплін додаткової спеціалізації циклу професійно-практичної підготовки відповідно до освітньої програми підготовки фахівців другого (магістерського) освітнього рівня.

ПРОГРАМА
комплексного кваліфікаційного екзамену з фахових дисциплін
для здобувачів другого (магістерського) освітнього рівня
за спеціальністю 016 Спеціальна освіта, освітньою програмою 016.00.01
зі спеціалізацією «Спеціальна психологія»

Організація психологічної служби в Україні

Етапи становлення національної психологічної служби. Рівні функціонування та підпорядкування психологічної служби. Вимоги до організації психологічної служби. Сутність поняття «психологічна служба». Мета та завдання психологічної служби. Сфери діяльності та спеціалісти психологічної служби. Нормативно-правова база психологічної служби. Підпорядкування та рівні.

Загальні засади та специфіка організації психологічної служби в закладах системи освіти. Мета і завдання ПС освіти. Нормативно-правова база. Нормативна документація практичного психолога. Планування діяльності, організація робочого місця, звітність та відповідальність. Вимоги, що ставляться до спеціалістів психологічної служби системи освіти. Специфіка діяльності (функціональні обов'язки) практичного психолога та соціального педагога. Посадові обов'язки практичного психолога ДНЗ, ЗНЗ та ВНЗ.

Особистісні та професійні якості працівника психологічної служби системи освіти. Практичний психолог як професія. Кваліфікаційні характеристики і вимоги до практичного психолога. Обов'язки і права практичного психолога. Етичний кодекс в роботі психологічної служби. Сфери діяльності, що регламентуються нормами етичного кодексу. Основні нормативно-законодавчі документи в роботі психологічної служби. Вимоги до практичного психолога. Принципи роботи практичного психолога. Індивідуальний підхід як основний принцип діяльності практичного психолога. Основні документи в роботі практикуючого психолога: декларація прав людини; декларація прав дитини; етичний кодекс психолога. Посадова інструкція психолога. Документація в роботі працівника психологічної служби: план роботи на рік; тижневий графік роботи; журнал обліку роботи; журнали спостережень корекційної роботи та протоколи індивідуальних консультацій. Проблема особистісної і професійної підготовки психолога-практика в сучасних умовах.

Психологічна служба в соціальній сфері. Специфіка організації

психологічної служби в центрах соціальної служби для сім'ї, дітей та молоді, реабілітаційних центрах, соціально-психологічних консультаціях. Напрями діяльності, форми та методи діяльності. Співпраця практичного психолога й соціального педагога. Клієнти психологічної служби. Форми роботи з дітьми та людьми з особливостями психофізичного розвитку.

Зміст та напрями роботи психологічної служби медичної сфери. Патопсихологія та її завдання: діагностика, вивчення динаміки психічних порушень, участь в експертній роботі, реабілітаційна робота, вивчення недостатньо вивчених психічних порушень, участь у психотерапії. Методи діагностування. Психотерапевтичні методи роботи психолога: сугестивні (релаксація, аутотренінг), раціональна психотерапія, гіпноз, арт-терапія, психодрама.

Галузі роботи медичного психолога: охорона материнства та дитинства; експериментальна медицина; медична допомога особам із соматичними хворобами; робота в онкологічних, психоневрологічних диспансерах.

Особливості роботи психолога в психолого-медико-педагогічних консультаціях. Історія створення та реорганізації психолого-медико-педагогічних консультацій України. Положення про роботу психолого-медико-педагогічної консультації. Напрями та види діяльності психолого-медико-педагогічних консультацій. Участь у колегіальному засіданні та специфіка діяльності психолога консультації.

Рекомендована література

1. Психологічна служба: Підручник / В. Панок, А. Обухівська, І. Федосєєва та ін. – К.:2016. – 272 с.
2. Панок В. Г. Психологічна служба: Навчально-методичний посібник для студентів і викладачів. – Кам'янець-Подільський: ТОВ Друкарня Рута, 2012. – 328 с.
3. Настільна книга шкільного психолога / Авт.-уклад. О. Є. Марінушкіна. – Х.: Вид-во «Ранок», 2010. – 288 с.
4. Бочелюк В. І., Зарицька В. В. Психологія: вступ до спеціальності. Навчальний посібник. – К., 2007.
5. Занковський А. Н. Введення в професію / А. Н. Занковський. – К., 2009.
6. Легка Л. М., Семенча Л. Г. Організація діяльності психологічних служб : Навчальний посібник / Л. М. Легка, Л. Г. Семенча. – Львів : «Новий Світ – 2000», 2009. – 372 с.

Спецсемінар «Фахова психологія»

Фундаментальні поняття курсу фахової психології. Предмет і завдання дитячої психології. Методи дослідження в психології. Особливості дитячого віку. Основні принципи надання психологічної допомоги дитині. Етичні принципи роботи психолога. Вікові особливості дітей.

Основні психологічні проблеми дитячого віку. Проблеми пренатального періоду. Вікові кризи. Дитячі страхи. Агресія. Травма. Психосоматичні розлади. Корекція стосунків у системі батьки-діти.

Поведінкова терапія. Основні поняття поведінкової терапії. Стимул-реакція. Підкріплення. Аналіз функції поведінки. Використання методів поведінкової терапії у роботі логопеда, корекційного педагога, психолога. АВА, концепція ТЕАССН.

Терапія грою. Значення гри у розвитку дитини. Гра як провідна діяльність. Дидактична гра. Недирективна терапія грою. Підхід Флортайм у сучасній психологічній практиці.

Сімейна система як чинник розвитку дитини. Стилі сімейного виховання та їх вплив на формування особистості дитини. Психологічний супровід батьківства. Формування психологічної компетентності батьків.

Метод онтогенезу, що заміщується (А. В. Семенович). Корекція вищих психічних функцій за методом Л.С. Цветкової. Сучасні методи нейрокорекції – ознайомлення з методиками Томатис-терапії, біоакустичною корекцією, інтерактивним метрономом тощо.

Рекомендована література

1. Детская и подростковая психотерапия: учебник для бакалавриата и магистратуры / под ред. Е. В. Филипповой. – М.: Издательство Юрайт, 2016. – 430 с. – (Серия: Бакалавр и магистр. Академический курс).
2. Дитяча та юнацька психотерапія: Теорія і практика / За заг. ред. Г. В. Католик [Коллективна монографія]. – Львів: Астролябія, 2009. – 216 с.
3. Захаров А. И. Опыт групповой психотерапии при неврозах детского и подросткового возраста / А. И. Захаров. – Л., 2013.
4. Четик М. Техники детской терапии: психодинамические стратегии / М. Четик. – СПб, 2003.
5. Психотерапия детей и подростков / Под ред. Ф. Кендала. – СПб., 2002.
6. Крайг Г., Бокум Д. Психология развития / Г. Крайг, Д. Бокум. – 9-е изд. – СПб.: Питер, 2005. – 940 с: ил. – (Серия «Мастера психологии»).

Дитяча практична психологія

Становлення дитячої практичної психології. Становлення дитячої практичної психології. Розвиток дошкільної психологічної служби системи освіти початку ХХ ст. Мета психологічної служби. Поняття психічного та психологічного здоров'я, поняття норми та патології психологічного розвитку. Внесок педологічної науки в сучасні принципи та засади дитячої практичної психології (індивідуальний підхід, якісна оцінка особливостей розвитку дитини, цілісний підхід у діагностиці та корекції порушень розвитку дитини). Методи дослідження дитячої практичної психології.

Зміст та напрями роботи практичного психолога ДНЗ, психопрофілактична діяльність практичного психолога ДНЗ. Цілі та завдання психологічної служби ДНЗ. Модель професійної діяльності практичного психолога. Принципи дитячої практичної психології. Огляд основних напрямів роботи практичного психолога: задачі та цілі. Психологічне здоров'я учасників навчально-вихованого процесу.

Принципи та умови психологічного діагностування та розвитково-корекційної роботи в ДНЗ. Предмет, зміст, завдання психодіагностики в ДНЗ. Класифікація психодіагностичних методик, експертиза психодіагностичного інструментарію. Етапи та умови психодіагностичного вивчення.

Принципи розробки та організації психокорекційної роботи практичного психолога ДНЗ. Напрями психокорекційної роботи. Експертиза розвивальних та корекційних програм для роботи практичного психолога ДНЗ.

Психологічна просвіта та консультування психолога ДНЗ. Особливості організації та змісту консультативної роботи практичного психолога ДНЗ. Дотримання етичних принципів у роботі. Групова форма просвітницької діяльності психолога, вербальні та невербальні засоби впливу. Особливості тематики: типові річні просвітницькі теми, спеціальні теми для вирішення завдань конкретного закладу.

Рекомендована література

1. Груздева О. В. Детская практическая психология: учебно-методическое пособие для обучающихся по направлению «Педагогика» / Ольга Васильевна Груздева. – Красноярск, 2010. – 232 с.
2. Детская практическая психология: Учебник для студентов вузов, обучающихся по педагогическим специальностям / Татьяна Давыдовна Марцинковская. – М.: Гардарики, 2003. – 255 с.

3. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: Навч. посіб. / Т. В. Дудкевич. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 424 с.
4. Настільна книга шкільного психолога / Авт.-уклад. О. Є. Марінушкіна. – Х.: Вид-во «Ранок», 2010. – 288 с.
5. Панок В. Г. Психологічна служба: Навчально-методичний посібник для студентів і викладачів / В. Г. Панок. – Кам'янець-Подільський: ТОВ Друкарня Рута, 2012. – 328 с.
6. Перекусихина Н. А. Детская практическая психология: методические материалы к курсу для студентов-заочников / Н. А. Перекусихина. – Владимир: ВГГУ, 2010. – 35 с.
7. Профілактика соціальної дезадаптації дошкільнят [Текст]: методичний посібник / О. В. Проценко. – К., Шкільний світ. – 2011. – 128 с. – (Бібліотека «Шкільного світу»).
8. Таємниці адаптації. Психологічні особливості дітей дошкільного віку. Третій рік життя [Текст] / авт.-уклад. О. С. Нурєєва, З. І. Шейнфельд. – Харків: Видавнича група «Основа» 2008. – 160 с. – (Дошкільний заклад. Психологія виховання).

Патопсихологія

Основні принципи та методи патопсихологічного дослідження. Діагностика загальних ознак розладів психічної діяльності, патопсихологічних реєстр-синдромів та психопатологічних синдромів. Предмет патопсихології як галузі нейронаук. Основні діагностичні патопсихологічні засоби вивчення сфер психічної діяльності. Типологізація експериментально-психологічних методів дослідження та напрямки їх використання.

Поняття симптому порушень психічної діяльності. Симптоми порушень свідомості та самосвідомості. Симптоми порушень сприйняття. Симптоми порушень мислення. Симптоми порушень емоцій. Симптоми порушень уваги. Симптоми порушень вольових процесів. Симптоми порушень пам'яті.

Поняття патопсихологічного реєстр-синдрому та його зв'язки з поняттям психопатологічного синдрому.

Шизофренічний, афективно-ендогенний, олігофренічний, екзогенно-органічний, ендогенно-органічний, особистісно-аномальний та психогенно-психотичний реєстр-синдроми.

Психопатологічні синдроми: невротичні, афективні, галюцинаторно - маревні синдроми, синдроми потьмареної свідомості, синдроми з переважанням рухово-вольових порушень, дефіцитарні синдроми.

Патопсихологічна характеристика розладів психіки та поведінки внаслідок органічного ураження головного мозку. Загальні патопсихологічні характеристики деменції внаслідок органічного ураження головного мозку та методи її діагностики.

Патопсихологічні особливості розвитку порушень когнітивної сфери у вигляді деменції внаслідок різних захворювань головного мозку. Хвороба Альцгеймера. Судинна деменція. Хвороба Піка. Хвороба Крейцфельда-Якоба. Хвороба Гентінгтона. Хвороба Паркінсона.

Патопсихологічні характеристики інших порушень психіки та поведінки внаслідок органічного ураження головного мозку.

Патопсихологічні характеристики розладів особистості внаслідок органічного ураження головного мозку. Органічний розлад особистості. Постенцефалітичний синдром. Посткоммоційний синдром.

Патопсихологія епілепсії. Судомні синдроми. Епілептичні психози. Патопсихологічні особливості змін особистості при епілепсії.

Патопсихологічна діагностика розумової відсталості. Етіологія олігофреній.

Патопсихологічна діагностика основних ендогенних психотичних розладів. Патопсихологічна діагностика шизофренії, шизоафективних та шизотипових розладів. Типологізація шизофренії. Параноїдна шизофренія. Гебефренна шизофренія. Кататонічна шизофренія. Недиференційована шизофренія. Постшизофренічна депресія. Резидуальна шизофренія. Проста шизофренія. Типи перебігу шизофренічних розладів. Шизотиповий розлад. Гострі та транзиторні психотичні розлади. Гострий шизофреноподібний психотичний розлад. Індукований маячний розлад. Шизоафективний розлад.

Патопсихологічна діагностика ендогенних психотичних та непсихотичних розладів настрою. Маніакальний епізод. Гіпоманія. Манія без психотичних симптомів та з психотичними симптомами. Біполярний афективний розлад. Депресивний епізод: легкий, помірний та важкий. Рекурентний депресивний розлад. Хронічні (афективні) розлади настрою.

Патопсихологічна диференційна діагностика розладів особистості у дорослих. Особливості патопсихологічної діагностики розладів особистості. Поняття норми та патології в психології особистості. Акцентуованість особистості та психопатії.

Патопсихологія специфічних розладів особистості. Параноїдний розлад особистості. Шизоїдний розлад особистості. Соціопатія. Емоційно-нестійкий

розлад особистості. Істеричний розлад особистості. Ананкастний (обсесивно-компульсивний) розлад особистості. Тривожний розлад особистості. Залежний розлад особистості. Змішаний та інші розлади особистості.

Патопсихологія хронічних змін особистості, не пов'язаних з пошкодженням чи захворюванням головного мозку.

Патопсихологічні особливості та сучасні наукові погляди на розлади звичок і потягів, а також на розлади статевої ідентифікації.

Рекомендована література

1. Тиганов А. С. Общая психопатология: Курс лекций / А. С. Тиганов. – М.: «МИА», 2017 – 184 с.
2. Тиганов А. С. Психиатрия: Научно-практический справочник / А. С. Тиганов. – М.: «МИА», 2016. – 608 с.
3. Менделевич В. Д. Психиатрия: учебник / В. Д. Менделевич. – М.: «Феникс», 2017. – 412 с.
4. Классификация психических и поведенческих расстройств (с глоссарием и исследовательскими диагностическими критериями) / Под ред.: Дж.Э. Купера. – К.: Сфера, 2000. – 464 с.
5. Клінічна психологія: навчальний посібник / укладач Ю. П. Никоненко. – К.: КНТ, 2016. – 369 с.
6. Творогова Н. Д. Клиническая психология: энциклопедический словарь / Н. Д. Творогова. – М.: «Практическая медицина», 2016. – 608 с.
7. Колесник И. Т., Е. А. Орлова Клиническая психология: под редакцией Г. И. Ефремовой. Учебник / И. Т. Колесник, Е. А. Орлова. – М.: Издательство Юрайт, 2015. – 359 с. – (3-е издание, исп. и доп.).
8. Орлова, Е. А. Клиническая психология / Е. А. Орлова, Н. Т. Колесник. – М.: Юрайт, 2014. – 368 с.